

Центральна міська бібліотека для дорослих
ім. Бориса Антоненка-Давидовича



«Просвіта» та її роль у культурному процесі.

**До 150-річчя Всеукраїнського
товариства «Просвіта»
ім. Т. Г. Шевченка**
Попереджувальна довідка

Ромни – 2018

«Просвіта» та її роль у культурному процесі:
попереджувальна довідка / Центральна міська б-
ка для дорослих ім. Бориса Антоненка-
Давидовича; уклад. провід. бібліограф МЦБС В. І.
Салогуб. – Ромни, 2018.

Попереджувальну довідку видано до 150-
річчя Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т.
Г. Шевченка. Міститься коротка історична
довідка та краєзнавча розвідка роменського
краєзнавця Г. В. Діброви про діяльність
товариства на Роменщині. Буде корисною всім,
хто цікавиться історією краю.

НАША АДРЕСА:

Центральна міська
бібліотека для дорослих
ім. Бориса Антоненка-Давидовича
вул. Коржівська, 94
м. Ромни
Тел. 5-31-53
Ел. Адреса: cmb@vk-romny.gov.ua

Істрія створення «Просвіти».

Товариство «Просвіта» (1868 – 1939) – громадська організація, утворена 8 грудня 1868 року у Львові з метою культурного розвитку, консолідації народної спільноти та піднесення національної свідомості українського народу.



Співзасновником і головою був громадський діяч і політик, священник УГКЦ Микола Устиянович.

«Просвіта» поширила діяльність на всі українські землі (найпотужніші мережі – у Галичині, на Буковині, Поділлі, Київщині, Волині, у Закарпатській Україні). Створена організаційна структура (філії-читальні) в західноукраїнських землях підпорядковувалася

Львівському товариству «Просвіта». У підросійській Україні «Просвіти», утворені 1905 – 07 в губернських містах, координували роботу осередків, що з 1917 року діяли за власними статутами.

У 1878 році у «Просвіти» виходить перший український молитовник, написаний народною мовою.

У 1910 – 1922 роках «Просвіта» діяла на території Зеленого Клину і стала поштовхом до створення Української Далекосхідної Республіки.

У 1914 році читальні діяли у 75% українських населених пунктах Галичини, в 1939 році мережею філій та читалень «Просвіти» було охоплено 85% західноукраїнських земель. За 60 років «Просвіта» видала близько 1000 назв видань (серед них і підручники).

Товариство відкривало бібліотеки, друкарні, книгарні, народні театри, кінотеатри, музеї, здійснювало постановку спектаклів на українську тематику, відзначення ювілеїв відомих українських діячів, визначних подій національного значення,

організацію публічних читань, упорядкування українських шкіл.

Деякі діячі товариств, починаючи з 1860-х рр., представляли інтереси українського народу в Галицькому крайовому сеймі та австрійському парламенті. Парламентські представництва за участю членів «Просвіти» в 1860 – 80-х рр. відстоювали надання дотацій на видавництво, забезпечення окремих видів економічної діяльності, навчання українською мовою, відкриття українських гімназій, семінарій, заснування кафедри української історії у Львівському університеті, згодом – українського університету у Львові.

У 1880 – 90-х рр. діячі «Просвіти» активізували парламентську діяльність, участь у маніфестаціях, національних святах, вічах, стали засновниками перших політичних партій.

Поклавши собі за мету поліпшити матеріальний рівень життя українців, як необхідну умову їх культурного розвитку, «Просвіта» заснувала при читальнях крамниці, кооперативи, молочарні, ощадно-позичкові каси. Для здібної молоді товариство призначило стипендії та влаштовувало стажування в Європі. Освітні товариства за прикладом галицького і під назвою «Просвіта» після 1905 року з'явилися в Одесі, Миколаєві, Катеринославі, Кам'янці-Подільському, Житомирі, Чернігові, Мелітополі та інших містах України.

У 1917–1922 рр. осередки «Просвіти» стали центрами українського національного життя на центрально та східноукраїнських землях (у 1922 р. більшовики ліквідували понад 4 тисячі філій «Просвіти»). На Волині «Просвіта» функціонувала до 1929 року в Рівному, до 1934 – у Луцьку. Найплідніше у 1920 – 30-ті рр. «Просвіта» працювала в Галичині та на Закарпатті. 1939 року, з окупацією угорськими і радянськими військами українських земель, діяльність товариств була припинена.

У 1990 році товариство відновило свою роботу під назвою Товариство української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта» (з 1991 року – Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка).

В обороні України (з історії Роменської «Просвіти»).

Лютнева революція в Росії 1917 року стала найбільшим потрясінням у світовій історії, що привело до повалення царського самодержавства і розвалу величезної і, здавалося б, непорушної Російської імперії, сколихнула і покликала до життя нові політичні і громадські рухи, розбудила до того інертну народну масу, покликала їх на барикади і на творення нового, незнаного до того світу.

Активне державотворення розпочалося з перших днів існування Української Центральної Ради і було продовжене за Української держави гетьмана Скоропадського. В орбіту українського національного і культурного відродження були втягнуті мільйони українців: робітники, селяни, творча інтелігенція, кращі представники освітян, духовенства, молодь.

Революційні зрушення 1917 року дали велетенський поштовх відродженню національної культури і освіти в Україні. Дієвими організаціями, що в цей складний і доленосний час, невтомно сприяли пробудженню національної свідомості серед українців стали численні осередки «Просвіти», що почали утворюватися в багатьох населених пунктах нашого краю в перші пореволюційні місяці 1917 року.

Вони стали активними провідниками ідей української державності, віковічних прагнень українського народу до волі і незалежності, виступили активними пропагандистами і популяризаторами національних культурних і духовних цінностей, докладали чимало зусиль для його консолідації, пробудження національної свідомості. Як підкреслюють дослідники історії «Просвіти», що саме ці національно-культурні організації були найбільш ефективною організаційною формою залучення широких мас трудящого люду до участі у національно-культурному житті, до творення і розбудови молоді української держави.

Серед перших просвітянських осередків, які виникли в 1917 році, слід назвати Перекопівську «Просвіту». Деяко пізніше в хуторах Перекопівської волості виникли й інші осередки. На 1921 рік тут діяли осередки в Москалівці, Новопетрівці, Артополоті. Волосна ж «Просвіта» на той час нараховувала 150 чоловік, очолював її Бацман (ініціали в

документі не вказані), серед активних членів можна згадати Ф. Шовкопляса, К. Коваленка та інших.

Того ж року були створені товариства в селах Чернеча Слобода (нині входить до складу Буринського району), Красна Слобода (нині в складі Недригайлівського району) та інших селах і хуторах тодішнього Роменського повіту.

Підсумки діяльності новостворених осередків «Просвіти» були підбиті на їх першому з'їзді, що відбувся в Ромні 3 грудня 1917 року. Просвітяни обговорили і проблеми та завдання, що постали перед ними в цей доленосний час, обговорили свої завдання та плани, шляхи подолання труднощів і недоліків в роботі, заходи по згуртуванню просвітянських сил в місті і Роменському повіті з метою поліпшення їх культурно-просвітньої діяльності. Велика увага в обговоренні та дискусіях, що тривали на з'їзді була приділена організаційній роботі по створенню нових просвіт.

Наступні повітові з'їзди «Просвіти» відбулися вже наступного, 1918 року. З метою покращення координації роботи осередків «Просвіт», що повсюдно утворювались в багатьох селах і хуторах Роменщини, було утворено Бюро Співки Товариства «Просвіти», яке перебрало на себе функцію керівного органу для просвітянських організацій в нашому краї. Бюро «Просвіт» свою діяльність не обмежувало лише методичною роботою, а й значне місце у своїй діяльності приділяло питанням організації просвітянських осередків, зокрема, направляло своїх посланців у села і хутори, допомагало їм у вирішенні організаційних питань, допомагало літературою, брало участь в роботі їх зборів та в проведенні тих чи інших заходів.

Попри труднощі і численні перешкоди, що час від часу зазнавали просвітяни від влади (показовим є факт заборони роботи III повітового з'їзду «Просвіт», який було відкритися, але потім заборонений повітовим старостою) кількість «Просвіт» на Роменщині постійно зростає, збільшується кількість її членів. Так, в 1918 році просвітянські осередки діяли в Протасівці, Перекопівці, на Новолозівці в Ромні.

В квітні 1919 року відбувся черговий повітовий з'їзд «Просвіт», котрий яскраво засвідчив ріст кількості просвітянських осередків та їх членів. Так, в його роботі брали участь 81 делегат від 42 «Просвіт». Однак вже влітку 1919 року Роменщина була захоплена денікінцями, які, окрім всього, заборонили діяльність просвітянських осередків, а їх

члени зазнали численних переслідувань. Лише по відновленню в повіті радянської влади в грудні 1919 року, розпочинається їх активне відродження, відновлення їх культурно-освітньої діяльності, виникають нові осередки.

Так, вже в кінці грудня того року заснувалось товариство в хуторі Ладанському (Новопетрівка), організаторами котрого стали П. Овдієнко, А. Кормузакі, М. Пишний, В. Овдієнко, І. Яцун, І. Куць та багато інших місцевих жителів. Свято відкриття товариства почалось декламацією віршів українських письменників, після чого був ухвалений статут товариства. До товариства записалось майже все населення тодішнього хутору в кількості 45 чол. Повітова газета, що надрукувала повідомлення про утворення нової «Просвіти», наголосила на тому, що «Просвіта» заснувалась з ініціативи самих селян, а це свідчить про те, що народ, котрий так довго перебував у пільмі «силкується порвати пута темноти і вийти на шлях кращої світлої будучини.

Будемо сподіватись, що просвітяни-ладанці зрозуміють значення освіти, зуміють побороти всякі перешкоди до осягнення мети освітлення рідного люду і своєю жвавою діяльністю непомітно вноситимуть в селянські душі світло правди...».

В той же час відновила свою роботу Хмелівська «Просвіта», що була утворена ще в 1918 році. На 1921 рік навколо неї згуртувалось 44 активістів, її бібліотека, якою завідував Кравцов (на жаль в архівному документі не вказані його ініціали) нараховувала 750 книг.

В травні 1920 року на Роменщині повсюдно пройшов День «Просвіт» в Роменському повіті, основним завданням якого було проведення різноманітних заходів просвітян, поліпшення роботи їх осередків, заснування нових. На кінець року робота «Просвіт» Роменщини значно пожвавилась, помітно зросла кількість їх членів. Якщо на кінець 1920 року відновили роботу 16 осередків, то на кінець 1921 року їх кількість зросла до 94. Зокрема, діяли «Просвіти» в селах Бацмани, Гаврилівці, Довгополівці, Малих Бубнах, Вовківцях, Бобрику, Біловодах, Левченках, Процівці, Глинську, Волошнівці, Локні, Артюхівці, Ріпках, Герасимівці, Смілому. Того року в Ромні діяли товариства «Просвіта»: Роменська, Западинська, Могильська, Пригородку, Загребеллі, гурток Котляревського, товариство імені Шевченка на фабриці Дунаєва.

Поволі вирішувалось питання із приміщеннями. Спочатку вони проводили свою роботу в школах, в хатах своїх членів, потім починають утворювати народні будинки, а при них бібліотеки, читальні. Так, 27 травня 1918 року в с. Протасівка Смілянської волості відбулося урочисте свято відкриття читальні місцевим товариством «Просвіта». Місцева газета «Народное слово» так писала про цю подію: «Радісно було бачить, як до старої школи поспішали на відкриття читальні і старі і молодь, чоловіки і жінки. Багато зійшлося людей не дивлячись на те, що накрапав дощ і всі були стомлені, бо ходили з процесією по полю. Була вже 5 година, коли пан-отець почав служити молебень».

В хаті так гарно – на стіні портрет Шевченка прибраний старовинними рушниками, плакат «Як жив Український народ» і декілька написів правил поведінки в читальні, та заклики до пожертв; попід стінами гарні червоні ослони, столи коло них з газетами і шафи з книжками; в кутку ікона з таким, як і на портреті рушником, стіл покритий скатертиною; свічки горять і пахне ладаном і любистком. Перед молебнем батюшка сказав коротеньке слово до селян, а після молебну збори відкрив голова «Просвіти». За тим інструктор по позашкільній освіті розказав про значення «Просвіти» і, зокрема, про завдання книгозбірні-читальні і роль останньої в селі.

Учителька І. П. Кравченко оповіла історію заснування «Просвіти» і закінчила побажанням, щоб почата справа найшла відгук і співчуття у громадян.

Хор проспівав «Ще не вмерла Україна», «Заповіт». Тут же був відчитаний Статут «Просвіти», приймались нові члени і були зібрані жертви на читальню.

Збори закінчились, а люди ще не розходились і тихесенько, мов у церкві, гомоніли про те, як краще улаштувати читальню і поправити просвітню справу. На душі було гарно – тихо радісно. Почувалось бажання щось зробити для спільної мети, яка об'єднала людей поважного віку, молодь, багатих і бідних, вчених і неграмотних.

Почувалось, що утворення читальні-бібліотеки є той нейтральний ґрунт для «Просвіт», та робота, з якої повинні починати усі товариства «Просвіти».

Пріоритетним напрямком в роботі тогочасних «Просвіт» був розвиток національної школи, робота з дошкільнятами і

дорослими. При багатьох просвітах діяли шкільні, театральні комісії, тощо.

Окремо слід сказати про участь «Просвіт» у проведенні масових заходів: лекцій, пропаганді української народної пісні, вшануванню відомих діячів української культури, зокрема, вшануванню пам'яті Тараса Шевченка. Особливо діяльно працювала в Ромні театральна комісія. Це й не дивно, адже здавна наш край славився своїми театральними, кобзарськими традиціями. При роменській «Просвіті» було утворено театральну секцію, яка доклала чимало зусиль для заснування в повітовому містечку українського театру. Згодом він носитиме назву українського радянського театру при «Просвіті». Саме в цьому театрі розквітне талант Степана Шкурата, Василя Яременка, Ірини Підпригори (Воликівської), Андрія Воликівського та багатьох інших діячів українського театру. У його виставах брали участь М. Саксаганський, О. Корольчук, Г. Затиркевич-Карпинська. Список цей можна продовжувати і продовжувати... При сільських і хутірських «Просвітах» діяли драматичні гуртки. Згадаємо тут активну діяльність драматичних гуртків Бобрицької та Смілівської «Просвіт».

Про те, який відгук мали на Роменщині вистави місцевих акторів і аматорів-просвітян, яскраво свідчить лист-подяка акторам просвітянського театру вчителів Роменського повіту, котрий в 1920 році видрукувала місцева газета, що того року мала назву «Голос селянина»:

«Шановний т. редакторе!

Прохаємо Вас помістити у Вашій газеті такого листа: «Учителі – учасники II повітового з'їзду учителів рахують своїм почесним обов'язком висловити щиро подяку Роменській Просвіті та українській трупі при ній за доставлену ними змогу побачити учителям такі чудові п'єси як «Катерина», «Зимовий вечір» і «По ревізії», їх високохудожній і талановитій грі своїх артистів і особливо славної артистки Затиркевич та режисера й артиста О.І. Корольчука.

З великим поважанням і уклоном – група учителів-селян».

Долучалися роменські просвітяни і до створення Роменського краєзнавчого музею, передавали до його фондів різноманітні історичні пам'ятки, твори мистецтва, літературу. Так, тільки з Бобрицької «Просвіти» до музею було передано більше двохсот книг, які раніше були в маєтку поміщика Безпальчева.

Активно долучилася «Просвіта» і до будівництва пам'ятника Тарасу Шевченку в нашому місті, сторіччя з дня відкриття якого, не сумніваємося, буде урочисто вшановано не лише в нашому місті і жителями нашого краю, але й всією громадськістю України. При «Просвіті» була утворена комісія з будівництва пам'ятника великому Кобзарю і міська управа саме їй доручила вести всю роботу по будівництву пам'ятника. І просвітяни з честю справилися з цією роботою. Пам'ятник Шевченку і по сьогодні є одною з найкращих і найвагоміших мистецьких скарбів нашого краю.

У Ромнах Бюро повітової спілки «Просвіт» відкрило художню майстерню, запозичивши кошти на цю справу у споживчому товаристві. За 1920 рік майстерня виконала замовлення 26 сільських «Просвіт» і шкіл щодо їх художнього оформлення. В 1919-1920 роках в Ромні виходив журнал «Просвітянин», згодом «Просвітянин-кооператор», котрий висвітлював роботу просвітянських осередків і місцевих кооперативних організацій, поширював кращий досвід в роботі «Просвіт», вказував на недоліки тощо.

З перших днів свого існування роменські просвітяни плідно співпрацювали з органами Центральної Ради, пізніше з гетьманською адміністрацією, з кооперативними організаціями, прагнули до взаєморозуміння і спільної праці на ниві розбудови української освіти і культури з владними структурами, що утворилися в нашому краї після встановлення Радянської влади. Нова влада також визнавала велику роль «Просвіт» в українському національному відродженні. Про це яскраво свідчать тогочасні архівні документи, зокрема відповіді делегатів III Всеукраїнського з'їзду рад в 1919 році на запитання анкети, запропонованої Народним Комісаріатом Освіти. Зокрема, у відповідях зазначалося, що в повітах «переважають просвітні заклади, створені за часів УНР, а ... нових зачинань ще нема». А делегати від Полтавської губернії констатували, що «вся культурно-просвітня робота зосереджується в «Просвітах», які відкривають Народні будинки, влаштовують по селах читання лекцій, сприяють розвитку бібліотек»

Хотілося назвати, хоч кількох активних просвітян нашого краю. Серед перших просвітян були відомі в Ромні та за його межами небайдужі, активні і щирі діячі, котрі були добре відомі не лише в Ромні, але й за його межами, адже ще з дореволюційних часів брали активну участь в громадському

житті міста і Роменського повіту, були активними учасниками культурно-мистецького життя в Ромні, зокрема в діяльності українсько-російського гуртка, різноманітних кооперативних і професійних організаціях. Варто назвати серед них, наприклад, Дмитра Максимовича Лисенка – члена-фундатора Роменської «Просвіти» і члена Ради товариства, а ще ж до того голови правління Роменської профспілки медичних працівників, фундатора і керівника утвореної в цей буремний час спілки фельдшерів, званого серед роменців аматора театрального мистецтва, члена ревізійної комісії загальноміської лікарняної каси. До останніх днів свого життя він стояв на захисті людського життя і помер від тифу в грудні 1919 року, рятуючи життя іншим

Не можна не згадати і Василенка Івана Миколайовича, особистого почесного громадянина, педагога, активного громадського і культурного діяча на Роменщині. Закінчивши Гадяцьке повітове училище з жовтня 1891 року працював на освітянській ниві, вчителював в Перекопівській, Ведмежівській та інших народних школах, пізніше працював запасним вчителем Роменського повітового земства. Після заснування в Ромні «Просвіти» брав активну участь в її діяльності, багато сил і енергії віддавав роботі в її театральній секції, часто був розпорядником вистав, що їх ставила українська радянська трупа при «Просвіті», деякий час видавав газету «Народное слово». На жаль його життя обірвалося трагічно – під час короткочасної, але надзвичайно кровопролитної, окупації нашого краю денікінськими військами його було розстріляно білогвардійцями.

Активним членом просвітянської родини Ромен був і Гардецький Євмен Мартинович – відомий в нашому краї земський, уродженець Поділля. Випускник Подільської духовної семінарії, а потім юридичного факультету Одеського університету, він працював в різних містах на земській роботі, займається громадською роботою. 1900 року переїздить з Полтави до Ромен. В Ромні він працював до останніх днів свого життя. Брав активну участь в роботі міської думи, куди обирався гласним, був головою українського гуртка, а також працював і в інших громадських установах міста, зокрема в місцевій «Просвіті». По революції передав всі свої книги до просвітянської бібліотеки, незадовго до своєї смерті, того ж таки 1919, року

відписав товариству своє майно, а до її театру передав український одяг.

Серед активних просвітян Ромен були М.Ф. Мищенко, А. Семінько, В. Івченко, Євдоким Мінюра, Микола Волинський, Микола Богданович, Іван Кавалерідзе та багато-багато інших небайдужих до долі культури рідного народу, до його мистецьких скарбів.

На початку 20-х років 20 століття органи Радянської влади активно використовували досвід культурно-просвітницької роботи, набутий просвітянськими осередками для втілення своєї політики «українізації», яка почалася на Україні ще за часів Української Народної Республіки. При цьому комуністичні лідери України виходили з положень написаної В.І. Леніним резолюції VIII Всеросійської партконференції, що відбулася у грудні 1919 року, де підкреслювалося, що ЦК РКП(б) «ставить в обов'язок всім членам партії усіма засобами сприяти усуненню перешкод до вільного розвитку української мови і культури». В цьому плані діяльність «Просвіти» співпадала із заходами нової влади в перші пореволюційні роки.

Разом з тим більшовики бачили в культурно-освітній роботі перш за все знаряддя будівництва соціалізму і підходили до реалізації її завдань виключно з класових позицій, що не завжди співпадало з позицією багатьох членів «Просвіти». І вже з початку двадцятих років влада розпочала процес по уніфікації національно-культурного життя в країні. 12 липня 1920 року політбюро ЦК КП(б)У прийняло постанову «Про «Просвіти», в якій ставилося завдання їх «одержавлення» або «советізації», а вразі неможливості досягти цього – ліквідації. Маємо багато прикладів і в історії Роменської «Просвіти», коли влада вступала в конфлікт із просвітянами, намагалася перетягти їх на свій бік, чинила всілякі перешкоди, а в тогочасних газетах раз у раз з'являлися критичні матеріали про «Просвіту»

Цікаво відзначити, що коли Шевченків «Заповіт», жовто-блакитні прапори і «Ще не вмерла Україна» мирно уживалися в 1917-1918 роках із «Інтернаціоналом» і червоними стягами, то вже в 1919-1920 роках, під тиском нових обставин, потроху почали зникати із масових заходів...

Вже з перших років по встановленню Радянської влади, попри співпрацю почалася критика, а то й просто нападки на «Просвіту». І чи не вперше це проявилось в реакції на роботу

режисерських курсів, відкритих при «Просвіті» і фінансованих повітовим відділом народної освіти весною 1920 року. Зокрема, в пасквілі «Про просвітянські курси», опублікованому в газеті «Вісті Роменського в.-революційного комітету» його автор зазначав: «Крім того, мені здається, що людям, які приїхали з села і будуть туди вертатися, необхідно дати не тільки знання, цілком призначені для просвітян, а треба дати і соціально-економічні знання; треба поширювати кругозір. А не обмежувати його національно-просвітянською стіною, бо це в деякій мірі способствує розвитку шовінізму.

А коли це так, то я тоді осмілююсь казати, що такі курси є засіб розповсюдження шовінізму взагалі і петлюрівщині в данім разі. (Робиться це по оприділеному плані, чи випадково для нас однаково, але це робиться).

Це однак не значить, що треба розігнати цих просвітян, які приїхали в город – навпаки, в інтересах самих же просвітян, які приїхали в город за наукою, треба геть нути на делегованих, так званих «просвітніх добродіїв» та «добродійок» (бо вони лише мішають роботі) і поставити курси якнайкраще. Це буде на користь самих же курсантів, та й відділ освіти, який субсидує курси, знатиме, що гроші не пропадають даремно; бо навіть тоді й кошти давати, коли вони відповідної користі не принесуть.

Отже, відділові освіти треба подбати, аби гроші не летіли як полова чорт-батька зна куди: - значить реорганізувати курси, притягти до роботи більш культурних пролетарсько-творчих сил і зробити теперішні курси справжніми курсами, які б дали силу пролетарсько-свідомих культурно-просвітніх робітників, а не егоїстично настроєних націонал-шовіністів.

Коли ж цього не буде, то, хоч це й не бажано, краще закрити курси і нехай люде їдуть додому». Цей лист викликав цілу дискусію в газеті. На захист курсів виступили Бюро товариств «Просвіта», слухачі режисерських курсів, які готували спеціалістів для сільських драматичних колективів. Цей лист став знаковим, з часом обвинувачень в усіх гріхах, а найперше в українському буржуазному націоналізмі ставало все більше.

В 1923-1924 роках «Просвіта» на Роменщині припиняють свою активну роботу, реорганізують в «Селянські будинки», роблять все можливо, щоб применшити, а з часом і забути на багато десятиліть її величезний вклад в розвиток української національної культури і освіти. На перше місце виступає

«Селянський будинок», робітничі, партійні і комсомольські клуби та палаци, навколо яких почали гуртуватися всі підрозділи державних, партійних та громадських організацій для реалізації політики партії на селі. В цій системі місця для «Просвіти» не знайшлося... На жаль, Радянська влада не лише не оцінила і не підтримала «Просвіту», але й стала чинити їй постійно різноманітні перешкоди, робила все можливе, щоб навіть пам'ять про неї стерти.

Хоч про багатьох просвітян незабаром згадали – на середину тридцятих років і саме перебування в «Просвіті» їм часто ставили за вину...

Власне, дана публікація є першою і скромною спробою написання історії Роменської «Просвіти». Хотілося, щоб відгукнулися рідні колишніх просвітян нашого краю, зібрати документальні дані і спогади про них, фотографії тощо... Щиро буду вдячний за допомогу у подальшому вивченні просвітянської історії нашого краю.

Сьогодні, оглядаючись на пройдений «Просвітою» шлях, ми можемо з упевненістю сказати, що це був шлях боротьби за відродження і утвердження української культури, її національних цінностей і здобутків, це був шлях оборони України.

А Роменська «Просвіта» відродилася лише в грудні 1989 року.

Григорій Діброва – голова Роменської міськрайонної організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Джерела:

1. 8 грудня 1868 року було створено культурно-освітнє товариство «Просвіта» [Електронний ресурс]. – Web-сайт. Будь у курсі. Портал новин, – Режим доступ : <http://budukursi.in.ua/2017/12/08/prosvita/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 20.09.2018.
2. Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Web-сайт. Вікіпедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 20.09.2018.
3. Галушак М. Микола Устиянович — "червертий з «Руської трійці» [Електронний ресурс] :Web-сайт. Рідна країна. Світоглядний портал. – Режим доступу:

<http://ridna.ua/2011/12/mykola-ustyuanovych-chervertyj-z-ruskoji-trijtsi/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 20.09.2018.

4. Історія створення товариства «Просвіта» [Електронний ресурс] : Web-сайт. Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка. – Режим доступу: <http://prosvitanews.org.ua/istor.html> . – Назва з екрану . – Дата перегляду: 20.09.2018.
5. Малюта О.В. «Просвіта» (1868—1939) // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 33. — ISBN 978-966-00-1290-5.
6. Нарис історії "Просвіти" / Р. Іванчук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк; За ред. І. Мельника. — Л. та ін.: Вид. спілка "Просвіта", 1993. — 231 с. — (Популярна енцикл. "Просвіти"; Ч. 1). — Бібліогр.: с. 217–228.
7. Пикуль А. Історія просвіти [Електронний ресурс]. – Web-сайт. Просвіта. – Режим доступу: http://prosvitjanyn.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=31. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 20.09.2018.



